

HEMŞİRELERİN BİLGİSAYAR KULLANIMI

Computer Use of Nurses

Gülşen ULAŞ KARAAHMETOĞLU
Kastamonu Üniversitesi, gulsen@kastamonu.edu.tr

Havva KAÇAN SOFTA
Kastamonu Üniversitesi, kacanbe@gmail.com

Esra DEMİRARSLAN
Kastamonu Üniversitesi, eertemur@kastamonu.edu.tr

Öz

Giriş: Sağlık bakım kurumlarında hemşirenin rol ve sorumlulukları teknolojinin etkisi ile değişmekte ve bireye hizmet daha kaliteli hale gelmektedir. Bilgisayarın; hemşirelerin günlük ve mesleki yaşamına hızla girmesine karşın, sağlık bakımında bilgisayar kullanımına hemşireler direnç göstermektedirler. Amaç: Hemşirelerin bilgisayar kullanım durumlarını değerlendirmektir. Yöntem: Araştırma Mart- Nisan 2015 tarihleri arasında Kastamonu Dr. Münif İslamoğlu Devlet Hastanesi, Kastamonu Dr. Münif İslamoğlu Ek Binası, Kastamonu Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezi'nde yapılmıştır. Araştırmanın evrenini, bu hastanelerde çalışan 410 hemşire örneklemini ise 120 hemşire oluşturmuştur. Veriler anket formu ile toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistikler (sayı ve yüzde) kullanılmıştır. Etik boyut: Çalışmanın yürütülebilmesi için kurumlardan yazılı, araştırmaya katılan bireylerden sözel onam alınmıştır. Bulgular: Araştırmamıza katılan hemşireler 31-40 yaşında(%56.7), evli(%82.5) kadınlardır(%83.3). %49.2'si kliniklerde görev yapan(%90.0), 11-15 yıldır çalışan(%25.0) lisans mezunlarıdır. %96.7'sinin bilgisayarı vardır, %49.2'si orta düzeyde bilgisayar kullanmaktadır. %92.5'i bilgisayar kullanma konusunda kendini yeterli hissetmektedir. %39.2'si günde 1-3 saat, %40.8'i 10 yıldan uzun süredir bilgisayar kullanmaktadır. Hemşireler hemşirelikte bilgisayar kullanımı ile ilgili olumlu ifadelerle genellikle "katılıyorum" (%27.0-%58.3) demişlerdir. Olumsuz ifadelerden "bilgisayar kullanımı hasta mahremiyetini ihmal eder" için %49.2 oranında; "sağlık bakım sisteminde bilgisayar kullanımı hemşirelerin iş yükünü artırır" için % 44.2 oranında katılmıyorum ifadesini kullanmışlardır. Sonuç: Hemşirelerin bilgisayar kullanım oranları yüksek bulunmuştur. Ayrıca hemşireler bilgisayar kullanımı ile ilgili olumlu ifadelerle genellikle "katılmıyorum" yanıtını verirken, bilgisayar kullanımı ile ilgili olumsuz ifadelerle katılım durumları değişkenlik göstermektedir. Öneriler: Hemşirelerin bilgisayar kullanımı ile ilgili olumsuz ifadelerle katılım durumlarının azaltılmasıyla ilgili eğitim verilmesi ve farkındalık oluşturulması önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Hemşireler; Bilgisayar Okuryazarlığı

Abstract

Introduction: The roles and responsibilities of nurses in health care institutions are changing with the effect of technology and the quality of service to the individual is becoming higher. Although computers entering to the nurses' daily and professional lives rapidly, it is stated in the literature that the nurses show resistance to computer use in health care. **Objective:** Research was conducted between March and April 2015 in Kastamonu Dr. Münif İslamoğlu State Hospital, Kastamonu Dr. Münif İslamoğlu Additional Service Building, and Kastamonu Physical Therapy Rehabilitation Center. The research universe and 410 nurses working in these hospitals are 120 nurses. The data were collected by a questionnaire. Descriptive statistics (number and percentage) were used in the evaluation of the data. **Ethical issues:** Written permissions were obtained from the Provincial Directorate of Public Hospitals and the hospital administration where the research was conducted so that the research could be carried out. Verbal informed consent was obtained prior to the survey. **Results:** The nurses who participated in our research were 31-40 years old(56.7%) and married(82.5%) women(83.3%). 49.2% of them were working in clinics(90.0%), were working for 11-15 years(25.0%) had baccalaurate graduates. 96.7% have a computer, 49.2% use a medium level computer. 92.5% felt comfortable using a computer. 39.2% used computers 1-3 hours a day, 40.8% used computers more than 10 years. Nurses positive statements about "computer use in nursing" are often "agree"(27.0% - 58.3%). In negative statements, "I do not agree with the rate of 49.2% for "computer use neglects patient privacy" and 44.2% for" the use of computers in the health care system will increase the workload of the nurses ". **Conclusion:** The computer usage rate of nurses is very high. The experience of using a computer is higher than other samples. Nurses' computer usage rates were found high. In addition, nurses often give "I agree" responses to positive statements about computer use, while responses to negative statements about computer use vary. **Recommendations:** Nurses may be advised to provide training in reducing their participation in negative statements about computer use.and awareness-raising.

Key Words: Nurses; Computer Literacy

1. Giriş

Hemşirelik, "bireyin, ailenin ve toplumun sağlığını koruma ve geliştirmeye yardım eden ve hastalık halinde iyileştirme ve rehabilite etme sürecine katılan bir meslektir(Türk Hemşireler Derneği, 2012). Birey ve toplum sağlığının desteklenmesinde önemli yeri olan hemşirelerin teknolojiden yararlanmasının, verilen hizmetin kalitesini arttıracacağı belirtilmektedir(Gül, Gençtürk, & Bozkurt, 2004).

Bilgisayar sayısal ve alfabetik verileri işleyen; verileri belirli bir program mantığı içinde okuyarak, onları kendi anlayabileceği bir dile çeviren ve sonuçları kullanıcıya sunan, ayrıca verileri saklayabilen ve belleğinde tutabilen elektronik bir araçtır(Seferoğlu, 2014). Bilgisayar bu işlemleri yaparken insan unsurunda olduğu gibi yorulmaz ve sıkılmaz, işlemleri aynı hız ve tempoda yürütür(Zırhlıoğlu, 2006).

Bilgi teknolojileri, her sektörü, iş görenlerle beraber etkileyen bir gelişmedir. Bu nedenle bilgi teknolojilerin kullanılması ile birlikte örgüt yapılarında, çalışanların rollerinde ve iş süreçlerinde önemli değişimler meydana gelmiştir(Kök Bayrak, 2006). Bilgisayar kullanımı çalışanların (dolayısıyla hemşirelerin) eğitim teorik ve analitik bilgi elde etme ve uygulama yeteneği, farklı bir yaklaşım ve sürekli öğrenme alışkanlığı gibi yeni vasıflara sahip olmalarını gerektirmektedir(Işık & Akbolat, 2010). Ayrıca, birçok evrakla ilgilenmek zorunda kalan hemşirelerin bilgisayarı etkin bir şekilde kullanması hastane sağlık istatistikleri çalışmalarında daha gerçekçi, güvenli ve kanıta dayalı çalışmaların olmasını sağlamakla beraber sağlık alanında gelişmelere de ışık tutacaktır(Hayran, 2012). Sağlık bakım kurumlarında hemşirenin rol ve sorumlulukları teknolojinin etkisi ile değişmekte veya var olan roller tekrar tanımlanmakta ve bireye hizmet daha kaliteli hale gelmektedir. Bilgisayarın; hemşirelerin günlük ve mesleki yaşamına hızla girmesine karşın literatürde, sağlık bakımında bilgisayar kullanımına hemşirelerin direnç gösterdikleri belirtilmektedir(Ay, 2009; Başar, Tarihi Delice, İlhan, Ergün, & Soncul, 2008; Boz-Yüksekdağ, 2015; Erdemir, Hanoğlu, & Akman, 2005; Gül, Gençtürk, & Bozkurt, 2004; Topkaya & Kaya, 2015; Işık & Akbolat, 2010; Kaya, Aştı, Kaya, & Yeşiltepe Kaçar, 2008; Kaçan Softa, Akduran, & Akyazı, 2014; Koç, 2006; Köse A., 2011). Hemşireler bu durumun nedeni olarak; bilgisayar kullanımının, hemşirelerin temel felsefesi olan holistik ve hümanistik anlayışa uymadığını, ayrıca karmaşık olduğunu belirtmektedir. Oysa teknoloji ve bilgisayar kullanımının, karar verme yetki ve yeteneklerine katkı sağlayacağı, hasta bakımının kalitesini arttıracacağı ve maliyeti azaltacağı araştırmacılar tarafından ifade edilmektedir(Kaya, Aştı, Kaya, & Yeşiltepe Kaçar, 2008). Ayrıca hemşireler üzerine yapılmış olan bir çalışmada hemşirelerin sağlık bakımı uygulamalarında bilgisayar kullanımına karşı olumlu tutumlarının olduğu ve bu tutumun yaşa, medeni duruma, eğitime, kurumun türüne, iş ünvanına,

bilgisayar eğitimine, bilgisayar deneyimine, kullanım süresine ve yerine göre farklılık gösterdiği saptanmıştır(Topkaya & Kaya, 2015).

Hastanelerde ya da toplum temeli kuruluşlarda çalışan hemşireler, bilgi ve becerilerini kurum yönetimi tarafından belli zamanlarda düzenlenen hizmet içi eğitimlerle güncellemektedir. Bu sürekli hizmet içi eğitimlerle ve etkinliklerle yeterlilik düzeyini sürdüren ya da arttıran hemşireler kaliteli hasta bakımının sağlanmasında önemli roller üstlenmektedir(McConnell, 2000). Ancak bu eğitim saatlerinde bütün hemşirelerin bir araya gelmesi zaman mekan vb. açılardan bazı sorunlara neden olmaktadır. Yu ve Yang(Yu & Yang, 2006) hizmet içi eğitimlerde web tabanlı derslerin etkili olacağını düşünmektedir. Hemşirelik öğrencileri, çalışan hemşireler, hemşirelik eğitimcileri açısından bilgisayar teknolojileri ile bilgilerin paylaşılması sağlık bilgisinin standardizasyonunu sağlayarak mesleğin kalitesini ve profesyonellik boyutunu arttıracaktır(Boz-Yüksekdağ, 2015). Hastanelerde iletişim sisteminin mevcut yapısı ve işleyişi ile hemşirelik hizmetleri grubunun ve özellikle yönetici hemşirelerin yaşadıkları sorunları belirlemek amacıyla yapılan bir çalışmada hastanelerde iletişim sisteminin iyi işlemediği kurum içi ve dışı iletişimde sıklıkla telefonun kullanıldığı, bilgisayar teknolojilerinden yeterince yararlanılmadığı belirtilmiş, Sağlık Bakanlığı hastanelerinde örgütsel iletişim teknolojileri ve işleyişi konusunda daha fazla iyileştirmelerin yapılması gerektiği önerilmiştir(Işık & Akbolat, 2010).

Tutulan kayıtlar sağlık ekibinin tüm üyeleri tarafından iletişim tanımlama, araştırma, kanuni belge, eğitim ve kontrol aracı olarak kullanılmaktadır. Hem kanuni hem de mesleki olarak hemşirelik bakımını kayıt altına almak önemlidir. Bilgisayara dayalı bilişim sistemleri sağlık bakım ortamlarında ve klinik merkezlerde hemşirelik bakımı uygulamalarını belgelemeyi sağlar. Ancak bilgisayarlardan faydalanırken hastanın mahremiyetine özen gösterilmeli, bilgileri korunmalıdır. Bilgisayarların en büyük yararlarından biri de sağlıklı/hasta bireyin tedavi ve bakımındaki eksiklik ve çatışmaları da yakalamayı sağlamaktır. Bilgisayarın etkin kullanımı, tedavi bakım sürecinde bedelleri ağır olabilen insan hatalarını azaltma yönünde sağlık hizmetlerine önemli bir katkı sağlayacaktır(Başar, Tarihçi Delice, İlhan, Ergün, & Soncul, 2008). Ayrıca hemşireler bilgisayar kullanarak daha fazla bireyselleştirilmiş

hemşirelik bakımı verebilir, sağlıklı/hasta bireyin eğitim ve danışmanlığını yapabilirler(Ay, 2009; Başar, Tarihçi Delice, İlhan, Ergün, & Soncul, 2008).

Hemşirelerin sağlık bakım sisteminde bilgisayarlardan yararlanmaları için bilgisayar kullanımı ve eğitimi konusunda desteklenmesi gerekmektedir. Okul döneminde de bilişim derslerine uygulamalı olarak ağırlık verilmelidir(Ay, 2009; Başar, Tarihçi Delice, İlhan, Ergün, & Soncul, 2008). Bu sebepten bilgisayar kullanımıyla ilgili bilgi beceri ve görüşlerini analiz eden çalışmalara, bilgisayar alt yapısının geliştirilmesi ve hasta bakımıyla ilgili yazılımların hazırlanmasına gereksinim vardır (Kaçan Softa, Akduran, & Akyazı, 2014). Hemşirelik eğitiminin ülkemizdeki durumunun değerlendirildiği; bu konuda engellerin ve güçlerin tartışıldığı bir çalıştay düzenlenmiş, çalıştaya katılan hemşirelik okulu yöneticileri bilişim eğitiminin hemşirelik eğitim programlarında yer alması gerektiği yönünde ortak görüş bildirmişlerdir(Köse A. , 2011). Hemşirelik müfredatlarında bilişim eğitime yer verilmesi konusunda ortak bir görüş vardır. Ancak hemşirelik müfredatlarında hemşirelik bilişimi eğitiminin nasıl yer alacağı konusunda bir görüş birliği bulunmamaktadır. Müfredat programlarının hazırlanması, mevcut durum ve sonuçların değerlendirilmesi, öğrencilerin bakış açılarından faydalanılması eğitimde etkili bir kapsam ve çerçeve oluşturulması açısından önemlidir(Erdemir, Hanoğlu, & Akman, 2005; Köse A., 2011).

Sonuç olarak; günümüzde profesyonel sağlık bakımı için bilgi teknolojilerini kullanarak kanta dayalı karar verebilen hemşirelere ihtiyaç vardır(Köse A., 2011). Bu çalışma; sağlık hizmetlerinin sunucularının en önemli aktörlerinden birisi olan hemşirelerin hemşirelik bilişimi hakkındaki düşüncelerini ve bilgisayar kullanım durumlarını değerlendirmek ve sağlık bilişimi uygulamalarının en önemli kullanıcı kitlesini oluşturan hemşirelerde sağlık bilişimi sistemlerinin analizi, tasarımı, kullanıcılığı, bilgisayar okuryazarlığının gerekliliği konusunda farkındalık oluşturmak amacıyla gerçekleştirilmiştir.

2. Gereç ve Yöntem

2.1. Araştırmanın Tipi

Bu çalışma, hemşirelerin bilgisayar kullanım durumları ve hemşirelik bilişimi hakkındaki düşüncelerine ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla yapılmış tanımlayıcı bir çalışmadır.

2.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zamanı

Araştırma Mart - Nisan 2015 tarihleri arasında Kastamonu Dr. Münif İslamoğlu Devlet Hastanesi, Kastamonu Dr. Münif İslamoğlu Ek Hizmet Binası, Kastamonu Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezi'nde yapılmıştır.

2.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, Kastamonu Dr. Münif İslamoğlu Devlet Hastanesi ve Ek Hizmet Binası, Kastamonu Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezinde çalışan 410 hemşire oluşturmuştur. Örneklem seçimine gidilmeden evrenin tamamına ulaşılması hedeflenmiştir. Ancak hemşirelerin nöbette, rotasyonda, izinde olması ve araştırmaya katılmak istememesi gibi nedenlerden dolayı araştırmanın örneklemini 120 hemşireden (yaklaşık % 35 katılım) oluşturmuştur.

2.4. Veri Toplama Aracı

Araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda geliştirilen 11 sorudan oluşan hemşirelerin demografik özelliklerini içeren tanıtıcı form ve Aslı Köse tarafından geliştirilen katılımcıların hemşirelik bilişimi hakkındaki düşüncelerini belirlemeye yönelik 30 sorudan oluşan anket formu kullanılmıştır(Köse 2011).

2.5. Veri Toplama Yöntemi

Uygulamadan önce hemşirelere bireysel olarak, çalışmanın amacı açıklanarak nasıl yürütüleceği konusunda bilgi verilmiş olup gönüllü olan bireyler araştırmaya dahil edilmiş ve sözel onamları alınmıştır. Bir soru formunun uygulanma süresi ortalama 15-20 dakikadır.

2.6. Verilerin Analizi

Tanımlayıcı nitelikteki bu çalışmadan elde edilen veriler elektronik ortama aktarılarak SPSS 15.0 istatistik paket programı aracılığıyla değerlendirilmiş ve gerekli analizler yapılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde sayı ve yüzde kullanılmıştır.

2.7. Araştırmanın Etik Boyutu

Çalışmanın yürütülebilmesi için çalışmanın yapıldığı ilin Kamu Hastaneler İl Müdürlüğü'nden yazılı izin alınmıştır. Araştırma öncesi katılımcılardan bilgilendirilmiş onamları sözel olarak alınmıştır.

3. Bulgular

Araştırmaya katılan hemşireler 31-40 yaş aralığında(%56.7), evli(%82.5), kadınlardır(%83.3). Hemşirelik lisans mezunu olanların oranı %49.2'dir. Büyük çoğunluğu servislerde görev yapmaktadır(%90.0)(Tablo1). %85.0'ı çalışma yapıldığında servis hemşiresi olarak çalışmakta idi. 11-15 yıldır çalışanların oranı(%25.0) diğerlerinden yüksektir. %96.7'sinin bilgisayarı vardır, %49.2'si orta düzeyde bilgisayar kullanmakta ve %39.2'si günde 1-3 saat bilgisayar kullanmaktadır. %40.8'i 10 yıldan uzun süredir bilgisayar kullanmaktadır (Tablo2). Bilgisayar kullanma deneyimi değişkenine bakıldığında örneklemimizde 10 yıl ve daha uzun süre bilgisayar deneyimi olanların fazla olduğu görülmektedir(Tablo2). Hemşirelerin hemşirelikte bilgisayar kullanılmasıyla ilgili olumlu ifadelere katılım durumları incelendiğinde(Tablo3); hemşirelerin %58.3'ünün "hemşirelik sürecine yönelik hazırlanmış yazılım programlarının kullanımı sağlık kuruluşları tarafından teşvik edilmelidir" ifadesine "katılıyorum" yanıtını verdikleri görülmektedir. Bu ifadeyi %56.7 oranıyla "Hemşirelik eğitim programlarında standartları belirlenmiş hemşirelik bilişimi eğitim modeli hazırlanmalıdır" ifadesine "katılıyorum" yanıtı izlemektedir. "Bilgisayar kullanımı sağlık bakım sisteminde yeterli düzeydedir" önermesine "katılıyorum" yanıtını verenler ise en düşük yüzdeye sahiptir (%27.5). Hemşirelerin hemşirelikte bilgisayar kullanılmasıyla ilgili olumsuz ifadelere katılım durumları incelendiğinde(Tablo4); hemşirelerin %49.2'sinin "bilgisayar kullanımı hasta mahremiyetini ihlal eder" ifadesine "katılmıyorum" yanıtını verdikleri

görülmektedir. Bu ifadeyi %45.0 oranıyla “Hemşirelikte terminoloji birliğinin olmaması hemşirelik bilgi sistemlerinin gelişimini engeller” ifadesine “katılıyorum” yanıtı izlemektedir.

4. Tartışma

Bilen'in de(2014) belirttiği gibi eğitime olan talebin artması, bilgi miktarının çoğalması, içeriğin karmaşık hale gelmesi, öğrenci sayısının artması, teknolojiyi kullanım yeteneklerinin daha fazla önem kazanması, öğretmen yetersizliği ve bireysel farklılıklar eğitimde bilgisayarların kullanılmasına yönelik ihtiyacı artırmaktadır. Örneklemin bilgisayara sahip olma durumlarına bakıldığında, %96,7'sinin bilgisayara sahip olduğu görülmektedir(Tablo2). Bu bulgu literatürdeki diğer araştırmalardan farklı bulunmuştur. Gül, Gençtürk ve Bozkurt'un(Gül, Gençtürk, & Bozkurt, 2004) 2004'de yaptıkları araştırmada örneklemin %57.7'sinin bilgisayara sahip olmadığı görülmektedir. Bu bulgunun araştırmalar arasındaki yıldan ötürü farklılaştığı düşünülmektedir. Yine 2011'de Köse'nin(Köse A., 2011) yaptığı araştırmada örneklemin %66'sının bilgisayara sahip olduğu görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında daha yakın yıllarda yapılan araştırmalarda bile bizim örnekleminin bilgisayar sahip olma yüzdelerine yakın bir araştırma bulunamamıştır. Koç'un 2006'da hemşirelik öğrencileri üzerinde yaptıkları araştırmada(Koç, 2006) ise örneklemin %73.4'ünün bilgisayara sahip olmadığı görülmektedir. Tüm bu literatür taramasına bakıldığında günümüzde geçmişe nazaran bilgisayarın ulaşılabilirliğinin arttığını söylemek mümkündür. Özellikle öğrenciler ve hemşirelerin geçmiş yıllardaki bilgisayara sahip olma durumlarına bakıldığında hemşirelerin daha fazla bilgisayara sahip olduğu görülmektedir. Şimdi ki araştırmalarda ise bu oran neredeyse eşittir. Bu bulguya bakıldığında ise bilgisayarın hem ulaşılabilirliğinin hem de ekonomik durumdan bağımsız olarak satın alınabilirliğinin geçtiğimiz on yılda arttığını söylemek mümkündür. Bilgisayar kullanma durumuna bakıldığında örneklemin sadece %7.5'i kötü düzeyde bilgisayar kullandığını ifade etmiştir(Tablo2). Köse'nin (Köse A., 2011) yaptığı araştırmada ise bilgisayar kullanmada kendini yeterli hissedenler örneklemin %73.4'ünü oluşturmaktadır. Erdemir, Hanoğlu ve Akman'ın(Erdemir, Hanoğlu, & Akman,

2005) yaptığı araştırmada ise örneklemin %71.1'i bilgisayar kullanma konusunda kendisini yeterli hissetmektedir.

Her ne kadar bilgisayara sahip olmayanlar olsa da hiçbir katılımcı bilgisayar kullanma deneyimi değişkeninde deneyiminin olmadığını bildirmemiştir. Bu bulgu bilgisayarın ne kadar hayatımızın içinde olduğu görüşünü destekler niteliktedir. Köse'nin(Köse A., 2011) yaptığı araştırmada ise 2-5 yıl arası deneyime sahip olanların fazla olduğu görülmektedir. Kaya, Aştı, Kaya ve Kaçar'ın 2008'de(Kaya, Aştı, Kaya, & Yeşiltepe Kaçar, 2008) yaptığı araştırmada da örneklemin bilgisayar kullanma konusunda 2-5 yıl arası deneyime sahip olanların fazla olduğu görülmektedir. Yine Turhan ve Köse'nin(Turhan & Köse, 2010) yaptıkları araştırmada örneklemin bilgisayar kullanma konusunda 2-5 yıl arası deneyime sahip olanların fazla olduğu görülmektedir. Bu bulgulara dayanarak örneklemimizin diğer araştırmalardaki örneklemelere göre daha deneyimli olduğu söylenebilir. Özellikle son 5-10 yılda teknolojinin ve teknolojiye ulaşılabilirliğin artmasıyla örneklem arasındaki farklar belirgin olarak artmaktadır. 2000'li yılların başlarında yapılan araştırmalarda(Gül, Gençtürk, & Bozkurt, 2004; Erdemir, Hanoğlu, & Akman, 2005) örneklemilerin %30'u bilgisayarlarda 1-3 yıl kadar deneyime sahipken son senelerde bu oran %70'e kadar çıkmıştır.

Bilgisayar kullanma süresine bakıldığında araştırmamızda katılımcıların ortalama 1-3 saat bilgisayar kullandıkları görülmektedir(Tablo2). Bu bulgu Köse'nin 2012'de yaptığı araştırmayla benzerlik göstermektedir. Yine Turhan ve Köse'nin (Turhan & Köse, 2010) yaptığı araştırmada da ortalama günlük bilgisayar kullanımı 1-3 saat olarak bulunmuştur. Kaya, Aştı, Kaya ve Kaçar'ın 2008'de yaptığı araştırmada (Kaya, Aştı, Kaya, & Yeşiltepe Kaçar, 2008) bu süre ortalama 2 saat olarak görülmektedir fakat daha geçmiş yıllarda yapılan araştırmalara bakıldığında bilgisayar kullanma sürelerinin düştüğü görülmektedir. Gül, Gençtürk ve Bozkurt'un 2004'de yaptıkları araştırmada(Gül, Gençtürk, & Bozkurt, 2004) örneklemin çoğunun günde yarım saat internete girdiği saptanmıştır.

Katılımcıların yaş ortalamasının düşük olmasının da etkisiyle birçoğunun bilgisayar kullanımına ilişkin tutumlarının yüksek olduğu söylenebilir. Bu bulgu Kaya, Aştı,

Kaya ve Kaçar'ın yaptığı araştırma(Kaya, Aştı, Kaya, & Yeşiltepe Kaçar, 2008) ile benzerlik göstermektedir. Son yıllarda internet, akıllı telefon ve bilgisayarların ulaşılabilirliğinin artması birçok insanın cinsiyet, ekonomik durum, yaş gibi özelliklerinden bağımsız olarak teknolojiye erişebilmesi bilgisayar ve internete yönelik olumlu tutumların artmasına sebep olmaktadır. İnternetin ve bilgisayarların iş yerindeki birçok iş yükünü azaltmasının da insanların bilgisayar ve internete olan olumlu tutumlarını pekiştirdiği düşünülmektedir.

Hemşireler hemşirelikte bilgisayar kullanımı ile ilgili olumlu ifadeler genellikle “katılıyorum” (%27.0-%58.3) demişlerdir. Olumsuz ifadelerden “bilgisayar kullanımı hasta mahremiyetini ihmal eder” ifadesine %49.2 oranında; “sağlık bakım sisteminde bilgisayar kullanımı hemşirelerin iş yükünü arttırır” ifadesine % 44.2 oranında katılmıyorum yanıtını vermişlerdir. Öğrencilerin hasta bakımında bilgisayar kullanımının avantaj ve dezavantajlarına yönelik düşüncelerinin dağılımının incelendiği bir çalışmada(Koç, 2006) öğrenci hemşirelerin bilgisayar kullanımıyla ilgili olumlu önermelere %62.5-%91.4 aralığında "katılıyorum" yanıtı verdikleri; olumsuz önermelere %27.3 -%79.7 aralığında "katılmıyorum" yanıtını verdikleri belirlenmiştir.

Hemşirelikte bilgisayar kullanılmasıyla ilgili olumlu ifadeler katılım durumları incelendiğinde(Tablo3); hemşirelerin %58.3'ünün “hemşirelik sürecine yönelik hazırlanmış yazılım programlarının kullanımı sağlık kuruluşları tarafından teşvik edilmelidir” ifadesine “katılıyorum” yanıtını verdikleri görülmektedir. Bu ifadeyi %56.7 oranıyla “hemşirelik eğitim programlarında standartları belirlenmiş hemşirelik bilişimi eğitim modeli hazırlanmalıdır” ifadesine “katılıyorum” yanıtı izlemektedir. “Bilgisayar kullanımı sağlık bakım sisteminde yeterli düzeydedir” önermesine “katılıyorum” yanıtını verenler ise en düşük yüzdeye sahiptir(%27.5). Hemşirelerin hemşirelikte bilgisayar kullanılmasıyla ilgili olumsuz ifadeler katılım durumları incelendiğinde(Tablo4); hemşirelerin %49.2'sinin “bilgisayar kullanımı hasta mahremiyetini ihlal eder” ifadesine “katılmıyorum” yanıtını verdikleri görülmektedir. 2014'te yürütülen bir çalışmada(Kaçan Sofa, Akduran, & Akyazı, 2014) “bilgisayarların hasta mahremiyetini ihlal ettiği” ifadesine hemşirelerin %13“ü “katılıyorum”, %10“u “tamamen katılıyorum” cevabını vermişlerdir. İkinci sırada

%45.0 oranıyla “Hemşirelikte terminoloji birliğinin olmaması hemşirelik bilgi sistemlerinin gelişimini engeller” ifadesine “katılıyorum” yanıtı bulunmaktadır. Konuyla ilgili benzer literatüre ulaşılamamıştır. Araştırmamızdaki bulguların Kaçan sofa ve ark. İle Koç’un araştırmalarındaki bulgulara benzer oldukları söylenebilir.

5. Sonuç ve Öneriler

Hemşirelerin bilgisayar kullanım oranı yüksek, bilgisayar kullanma deneyimi diğer örneklerdekinden daha yüksek bulunmuştur. Hemşirelerin bilgisayar kullanımı ile ilgili olumsuz ifadelerle katılım durumlarının azaltılmasıyla ilgili eğitim verilmesi ve farkındalık oluşturulması önerilebilir.

Kaynaklar:

- Ay, F. (2009). Uluslararası Elektronik Hasta Kayıt Sistemleri, Hemşirelik Kayıtları ve Bilgisayar İlişkisi. *Gülhane Tıp Dergisi*, 51, 131-136.
- Başar, A., Tarihçi Delice, S., İlhan, M. N., Ergün, M. A., & Soncu, H. (2008). Hemşirelik Hizmetlerinde Bilgisayar Kullanımı - Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi Örneği. *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, 1(1), 43-46.
- Bilen, M. (2014). *Plandan Uygulamaya Öğretim* (8 b.). Ankara: Yargı Yayınevi.
- Boz-Yüksekdağ, B. (2015). Hemşirelik Eğitiminde Bilgisayar Teknolojisinin Kullanımı. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 103-118.
- Erdemir, F., Hanoğlu, Z., & Akman, A. (2005). Hemşirelerin Bilgisayar ve İnternet Kullanma Durumu ve Hemşirelikte Bilgisayar Kullanımının Değerine İlişkin Görüşleri. 2. *Ulusal Tıp Bilişimi Kongresi Kitabı*, (s. 78). Antalya
- Field, A. (2012). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics* (4 b.). Los Angeles.
- Gül, A., Gençtürk, N., & Bozkurt, G. (2004). Hemşireler Arasında Bilgisayar ve İnternet. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 7(3), 8-18.
- Hayran, O. (2012). *Sağlık Bilimlerinde Araştırma ve İstatistik Yöntemler*. Ankara: Güneş Tıp Kitapevleri

- Işık, O., & Akbolat, M. (2010). Bilgi Teknolojileri ve Hastane Bilgi Sistemleri Kullanımı: Sağlık Çalışanları Üzerine Bir Araştırma. *Bilgi Dünyası*, 11(2), 365-389.
- Kaçan Softa, H., Akduran, F., & Akyazı, E. (2014). Hemşirelerin Bilgisayar Kullanımlarına Yönelik Tutumlarının Değerlendirilmesi. *Gümüşhane University journal of health sciences*, 3(3), 845-858.
- Kaya, N., Aştı, T., Kaya, H., & Yeşiltepe Kaçar, G. (2008). Hemşirelerin Bilgisayar Kullanımına İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi. *İ.Ü.F.N. Hem. Derg.*, 16(62), 83-89.
- Koç, Z. (2006). Hemşirelik Öğrencilerinin Hemşirelik Eğitimi ve Uygulamalarında Bilgisayar Kullanımı Konusundaki Görüşlerinin Belirlenmesi. *C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 10(2), 29-40.
- Kök Bayrak, S. (2006). Bilişim Teknolojilerinin Yönetmel ve Örgütsel Etkileri. *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 123-140.
- Köse, A. (2011). Hemşirelerin Bilgisayar Kullanım Durumlarının Belirlenmesine Yönelik Bir Ampirik Çalışma – Trabzon İli Örneği. *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, 5(1), 37-43.
- McConnell, E. A. (2000). High-tech learning means more access, more participation- and more nurses. *Nursing Management*, 31(11), 49-50.
- Seferoğlu, S. S. (2014). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Topkaya, G., & Kaya, N. (2015). Nurses' computer literacy and attitudes towards the use of computers in health care. *Int J Nurs Pract*, 21(2), 141-149.
- Turhan, K., & Köse, A. (2010). Hemşirelerin Hemşirelik Bilişimi Hakkındaki Düşüncelerinin Değerlendirilmesi: Trabzon İline Ait Bir Çalışma. *VII. Ulusal Tıp Bilişimi Kongresi-TURKMİA*, (s. 123-131). Antalya.
- Türk Hemşireler Derneği. (2012, Aralık). *Hemşire Gibi Bakmak Korumak Savunmak İçin Çok Ergen*. Mart 2017 tarihinde turkhemsirelerdernegi.org.tr: <http://turkhemsirelerdernegi.org.tr/Upload/ergen.pdf>
- Yu, S., & Yang, K. (2006). Attitudes toward web-based distance learning among public health nurses in Taiwan: A questionnaire survey. *International Journal of Nursing Studies*, 43(6), 767-774.

Zırhloğlu, Ç. (2006). *Türkiye Geneline ve Bölgeler Arasında Bilgisayar Kullanımı ve Uzaktan Eğitim İle İlgili İstatistiksel Analiz*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Tablo 1: Katılımcıların Tanımlayıcı Özelliklerinin Dağılımı

Tanımlayıcı Özellikler	Frekans(n)	Yüzde (%)
Yaş		
18-25	12	10,0
26-30	24	20,0
31-40	68	56,7
41 ve üzeri	16	13,3
Medeni Durum		
Evli	99	82,5
Bekar	21	17,5
Cinsiyet		
Kadın	100	83,3
Erkek	20	16,7
Öğrenim Durumu		
Sağlık meslek lisesi	22	18,3
Hemşirelik ön lisans	35	29,2
Hemşirelik lisans	59	49,2
Hemşirelik lisansüstü	4	3,3
Çalışmakta Olduğunuz Klinik		
Servis	108	90,0
Poliklinik	12	10,0
Şu Anki Göreviniz		
Servis hemşiresi	102	85,0
Poliklinik hemşiresi	12	10,0
Yönetici hemşire	6	5,0
Hemşire Olarak Çalışma Süreniz		
0-5 yıl	23	19,2
6-10 yıl	24	20,0
11-15 yıl	30	25,0
16-20 yıl	23	19,2
21-25 yıl	13	10,8
26 yıl ve üstü	7	5,8
Toplam	120	100,0

Tablo 2: Katılımcıların Bilgisayar Kullanımına İlişkin Özelliklerinin Dağılımı

Tanıtcı Özellikler	Frekans(n)	Yüzde (%)
Bilgisayara Sahip Olma Durumu		
Evet	116	96,7
Hayır	4	3,3
Bilgisayar Kullanma Durumunuz		
Kötü	9	7,5
Orta	59	49,2
İyi	43	35,8
Çok iyi	9	7,5
Güncel Bilgisayar Kullanma Süreniz		
1 saatten az	34	28,3
1-3 Saat	47	39,2
3-5 Saat	26	21,7
5 saat üstü	13	10,8
Bilgisayar Kullanma Deneyiminiz		
1 yıl veya daha az	4	3,3
2-5 yıl	29	24,2
6-9 yıl	38	31,7
10 yıl ve üstü	49	40,8
Toplam	120	100,0

Tablo 3: Hemşirelerin Hemşirelikte Bilgisayar Kullanılmasıyla İlgili Olumlu İfadelere Katılım Durumlarının Dağılımı

Hemşirelikte Bilgisayar Kullanılmasıyla İlgili İfadeler	Hiç Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Bilgisayar hemşirelik uygulama standartlarının oluşturulmasını kolaylaştırır.	4	3,3	10	8,3	11	9,2	66	55,0	29	24,2
Bilgisayar kullanımı hemşirelik bakımının kalitesini iyileştirir.	3	2,5	12	10,0	12	10,0	62	51,7	31	25,8
Bilgisayar hemşirelik kağıt işlerini büyük ölçüde azaltır.	7	5,8	13	10,9	6	5,0	54	45,0	40	33,3
Bilgisayar hemşirelik verilerinin dokümantasyonun kalitesini iyileştirir.	0	0,0	6	5,0	11	9,2	64	53,3	39	32,5

Bilgisayarlar hasta ile iletişime daha fazla zaman ayırma fırsatı verir.	11	9,2	17	14,2	22	18,3	47	39,2	23	19,1
Bilgisayarlar hemşirelik verilerini kaydetmede zaman kazandırır.	1	0,8	10	8,3	13	10,8	62	51,7	34	28,4
Bilgisayarlar hemşirelik bakımının hastaya özgü olmasını sağlarlar.	1	0,8	15	12,5	35	29,2	48	40,0	21	17,5
Bilgisayarlar hasta bakımının kalitesinin ölçülmesine olanak sağlarlar.	3	2,5	18	15,0	31	25,8	51	42,5	17	14,2
Bilgisayarlar hemşirelik araştırmalarına iyi bir temel oluşturur.	0	0,0	15	12,5	15	12,5	64	53,3	26	21,7
Bilgisayar kullanımı hemşirelerin karar verme yeteneklerine katkı sağlar.	2	1,7	21	17,5	28	23,3	60	50,0	9	7,5
Bilgisayar kullanımı sağlık bakım sisteminde yeterli düzeydedir.	13	10,8	44	36,7	26	21,7	33	27,5	4	3,3
Sağlık bakım sisteminde bilgisayar kullanımının gelecekteki konumu beni heyecanlandırmaktadır.	4	3,3	30	25,0	45	37,5	37	30,9	4	3,3
Hemşirelik mesleğini teknolojinin gelişimi önemli yönde etkiler.	1	0,8	7	5,8	21	17,5	64	53,4	27	22,5
Hemşireler sağlık bakım sisteminde bilgi teknolojilerini kullanmaya hazır dırlar.	4	3,3	20	16,7	27	22,5	49	40,8	20	16,7
Bilişim sistemindeki ilerlemeler hemşireye yeni roller kazandırmıştır.	4	3,3	12	10,0	39	32,5	46	38,4	19	15,8
Hemşirelik sürecine özgü yazılım programları geliştirilmelidir.	0	0,0	6	5,0	17	14,2	65	54,2	32	26,6
Bilgisayar kullanımının etkinliği hemşirelik sürecinde araştırılmad ır.	0	0,0	8	6,7	39	32,5	54	45,0	29	15,8
Gelecekte hemşirelik uygulamalarında bilişim teknolojilerinin kullanılması vazgeçilmez.	1	0,8	12	10,0	17	14,2	60	50,0	30	25,0
Hemşirelik eğitim programlarında standartları belirlenmiş hemşirelik bilişimi eğitim modeli hazırlanmalıdır.	1	0,8	4	3,3	19	15,8	68	56,7	28	23,4
Hizmet içi eğitim programlarında teknoloji kullanımının etkinliğini artırıcı eğitim programlarına yer verilmelidir.	1	0,8	3	2,5	15	12,5	66	55,0	35	29,2
Hemşirelik sürecine yönelik hazırlanmış yazılım programlarının kullanımı sağlık kurumları yönetimleri tarafından teşvik edilmelidir.	1	0,8	2	1,7	16	13,3	70	58,3	31	25,9

Tablo 4: Hemşirelerin Hemşirelikte Bilgisayar Kullanılmasıyla İlgili Olumsuz İfadelere Katılım Durumlarının Dağılımı

Hemşirelikte Bilgisayar Kullanılmasıyla İlgili İfadeler	Hiç Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Bilgisayar kullanımı hemşirelerin otonomisini azaltır.	7	5,8	36	30,0	38	31,7	30	25,0	9	7,5
Bilgisayarlar hastanın güvenliğini tehlikeye sokar.	31	25,8	52	43,3	14	11,7	15	12,5	8	6,7
Hemşirelikle ilgili veriler otomasyona uygun şekilde sınıflandırılmamıştır.	3	2,5	20	16,7	38	31,6	53	44,2	6	5,0
Hemşirelik uygulamalarında teknoloji kullanımı gereksizdir.	29	24,2	54	45,0	13	10,8	17	14,2	7	5,8
Sağlık bakım sisteminde bilgisayar kullanımı hemşirelerin iş yükünü arttırır.	18	15,0	53	44,2	16	13,3	23	19,2	10	8,3
Bilgisayar kullanımı hümaniter olmayan bir bakım sağlar.	15	12,5	43	35,8	38	31,7	20	16,7	4	3,3
Bilgisayar kullanımı hasta mahremiyetini ihlal eder.	24	20,0	59	49,2	15	12,5	15	12,5	7	5,8
Temel hemşirelik eğitiminde bilgisayar kullanımı yeterli değildir.	4	3,3	36	30,0	19	15,8	49	40,9	12	10,0
Hemşirelikte terminoloji birliğin in olmaması hemşirelik bilgi sistemlerin in gelişimini engeller.	2	1,7	11	9,2	37	30,8	54	45,0	16	13,3